

Vissa förslag om personlig assistans

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär att tvåårsomprövningen av rätten till assistansersättning tas bort. Försäkringskassan ska vara skyldig att ompröva rätten till assistansersättning i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade. Vidare ska personlig assistans kunna beviljas för

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid)
2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap)
3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2018.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår tolv yrkanden i följdmotioner.

I betänkandet finns fem reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:78 Vissa förslag om personlig assistans.

Tolv yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Vissa förslag om personlig assistans	6
Reservationer	20
1. Tvåårsomprövningar, punkt 2 (SD, C, V, L, KD)	20
2. Likvärdiga behov inom LSS, punkt 3 (KD).....	20
3. Grundintentionen med LSS, punkt 4 (V).....	21
4. Egenvård, punkt 5 (SD, C, L, KD)	21
5. Tillsyn m.m., punkt 6 (M)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Propositionen	24
Följdmotionerna	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:78 punkterna 1 och 2.

2. Tvåårsomprövningar

Riksdagen avslår motionerna

- 2017/18:3968 av Per Lodenius och Anders W Jonsson (båda C) yrkande 1,
 2017/18:3970 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 2,
 2017/18:3971 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 1 och
 2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD, C, V, L, KD)

3. Likvärdiga behov inom LSS

Riksdagen avslår motion

- 2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 2 (KD)

4. Grundintentionen med LSS

Riksdagen avslår motion

- 2017/18:3969 av Maj Karlsson m.fl. (V).

Reservation 3 (V)

5. Egenvård

Riksdagen avslår motionerna

- 2017/18:3968 av Per Lodenius och Anders W Jonsson (båda C) yrkande 2,
 2017/18:3970 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1,
 2017/18:3971 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 2 och
 2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 4 (SD, C, L, KD)

6. Tillsyn m.m.

Riksdagen avslår motion

- 2017/18:3972 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (M)

Stockholm den 15 februari 2018

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Lennart Axelsson (S), Katarina Brännström (M), Amir Adan (M), Mikael Dahlgvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Kristina Nilsson (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S), Ann-Britt Åsebol (M), Christina Östberg (SD) och Maj Karlsson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2017/18:78 Vissa förslag om personlig assistans och tolv yrkanden i följdmotioner.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken som innebär att tvåårsomprövningen av rätten till assistansersättning tas bort. Försäkringskassan ska vara skyldig att ompröva rätten till assistansersättning i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade. Regeringen föreslår också ändringar i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Ändringarna innebär att personlig assistans ska kunna beviljas för

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid)
2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap)
3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2018.

Utskottets överväganden

Vissa förslag om personlig assistans

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkanden om tvåårsomprövningar, likvärdiga behov inom LSS, grundintentionen med LSS, egenvård och tillsyn m.m.

Jämför reservation 1 (SD, C, V, L, KD), 2 (KD), 3 (V), 4 (SD, C, L, KD) och 5 (M).

Propositionen

Väntetid, beredskap och aktiviteter utanför hemmet bör ingå i personlig assistans för andra personliga behov

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) meddelade den 13 juni 2017 en dom om rätten till personlig assistans enligt LSS (HFD 2017 ref. 27). I domen uttalar HFD att inte alla personliga behov ger rätt till personlig assistans enligt bestämmelsen i 9 a § andra stycket LSS. Det särskilda stöd som den funktionshindrade behöver ska också i någon mening vara kvalificerat för att grunda en rätt till personlig assistans enligt bestämmelsen. Detta krav får enligt HFD anses innefatta att den personliga assistentens insats ska ha en direkt och konkret koppling till ett individuellt behov av hjälp i det dagliga livet.

Med anledning av domen har Försäkringskassan lämnat in en skrivelse till Socialdepartementet som beskriver hur myndighetens tillämpning av lagstiftningen påverkas av den nya rättspraxisen och vilka konsekvenser som myndigheten ser uppstå för enskilda. Myndighetens bedömning är att assistansersättning inte längre kan beviljas för väntetid, beredskap och för tid mellan preciserade hjälpbehov i samband med aktiviteter utanför hemmet. I praktiken följer många kommuner Försäkringskassans ställningstaganden om assistansersättning vid tillämpning av bestämmelserna om personlig assistans i LSS.

LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor, självbestämmande och full delaktighet i samhällslivet. Regeringen anser att en assistent på samma sätt som tidigare bör kunna finnas till hands för den som är assistansberättigad i väntan på att behov uppstår. Det är en förutsättning för att insatsen ska kunna genomföras i praktiken och även fortsättningsvis möjliggöra för eget boende, föräldraskap, arbete och aktiv fritid.

Enligt regeringens förslag ska personlig assistans för andra personliga behov även avse

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid)
2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap)
3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Regeringen framhåller att avsikten med den nya regleringen varken är att utöka eller begränsa den rätt till personlig assistans som har funnits enligt tillämpningen före Försäkringskassans rättsliga ställningstagande Assistansersättning – hjälp med andra personliga behov (FKRS 2017:05).

Regeringen gör bedömningen att bestämmelsens ordalydelse inte utesluter att dubbel assistans beviljas i någon av de aktuella situationerna. Avsikten med regeringens förslag är att klargöra i lag att personlig assistans kan beviljas i de aktuella situationerna. Avsikten är däremot inte att ändra den hittillsvarande tillämpningen i fråga om rätten till dubbel assistans. Den föreslagna lagändringen innebär således varken någon utökning eller någon inskränkning av denna rätt. Enbart det faktum att det inte är uteslutet med dubbel assistans under en hel aktivitet utanför den enskildes hem innebär inte någon utvidgning av rätten till dubbel assistans.

Det måste enligt regeringen anses ligga i sakens natur att resan till och från en aktivitet utgör en del av aktiviteten. En ordning där det är svårare att få personlig assistans för resan till och från aktiviteten än för själva aktiviteten skulle motverka målet att assistansberättigade ska kunna leva som andra och vara delaktiga i samhället. Den föreslagna bestämmelsen reglerar assistans ”i samband med en aktivitet”. Enligt regeringens mening är det väl förenligt med bestämmelsens lydelse att anse att resan utförs i samband med aktiviteten. Detta innebär sammanfattningsvis att även tiden mellan preciserade hjälpbehov under en resa till och från en aktivitet bör berättiga till personlig assistans.

Beräkning av ersättning för väntetid och tid för beredskap

Enligt 2 § Försäkringskassans föreskrifter om assistansersättning (FKFS 2016:4) ersätts en timmes väntetid med ett belopp som motsvarar en fjärdedel av den ersättning som betalas ut för en assistanstimme. En timmes tid för beredskap ersätts enligt samma bestämmelse med ett belopp som motsvarar en sjundedel av den ersättning som betalas ut för en assistanstimme. Försäkringskassans föreskrifter avser assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken (SFB). Bestämmelserna om assistansersättning är inte bindande för kommunerna vid deras tillämpning av LSS. De grundläggande bestämmelserna om personlig assistans i LSS är emellertid tillämpliga även på assistansersättning (se 51 kap. 2 § SFB).

Rätten till assistansersättning och beräkningen av assistansersättning regleras i 51 kap. SFB. Enligt 4 § förordningen (1993:1091) om assistansersättning får Försäkringskassan meddela föreskrifter om beräkningen av assistansersättningen. Av 51 kap. 11 § första stycket SFB följer att regeringen får bemyndiga Försäkringskassan att meddela föreskrifter om schablonbeloppet för assistansersättning. Med hänsyn till att regeringen reglerar schablonbeloppets storlek i 5 § förordningen om assistansersättning kan bemyndigandet till Försäkringskassan i 4 § samma förordning enligt regeringen inte avse något annat än verkställighetsföreskrifter. Den föreskrift om ersättning för väntetid och tid för beredskap som Försäkringskassan meddelat reglerar visserligen hur ersättning ska beräknas och synes därför i formell mening falla inom det givna bemyndigandet. Med hänsyn till föreskriftens faktiska innebörd – att ersättningen uppgår till en fjärdedel respektive en sjundedel av full timersättning för de aktuella situationerna – kan det dock enligt regeringen även hävdas att föreskriften reglerar hur stor omfattning av väntetiden respektive beredskapstiden som berättigar till assistansersättning. För att det inte ska råda någon oklarhet om att det ryms inom regeringens kvarstående restkompetens att reglera ersättningsnivåerna i dessa fall föreslår regeringen att en bestämmelse i SFB ska upplysa om möjligheten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om i vilken omfattning väntetid och tid för beredskap berättigar till assistansersättning. Regeringen bedömer vidare att Försäkringskassan bör bemyndigas att meddela föreskrifter om i vilken omfattning väntetid och tid för beredskap berättigar till assistansersättning.

Omprövning av rätten till assistansersättning

Regeringen anför att utvecklingen av rättspraxis på assistansområdet får sitt största genomslag för enskilda i samband med de tvåårsomprövningar som Försäkringskassan gör. Dessa prövningar görs bl.a. för att följa upp om den enskildes rätt till assistansersättning påverkas av att det sedan föregående prövning har tillkommit författningar, rättspraxis eller annan normering. Enskilda som har beviljats assistansersättning och som berörs av ny rättspraxis kan få en minskning av antalet timmar eller helt indragen assistansersättning på grund av att det grundläggande hjälpbehovet inte längre bedöms uppgå till i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. Förändringar i rättspraxis kan få särskilt ingripande effekter för enskilda som redan har beviljats assistansersättning, eftersom en stor del av vardagen då kan behöva ställas om. Förändringarna får också påverkan på kommunerna som är ansvarig aktör för att tillgodose den enskildes behov när han eller hon inte längre har rätt till statlig assistansersättning. Vidare anför regeringen att de senaste årens omfattande förändringar i tillämpningen på assistansområdet har medfört instabilitet och oro för enskilda assistansberättigade och deras närstående. Det har även inneburit ett snabbt växande ansvar för kommunerna eftersom många har förlorat sin statliga assistansersättning.

Regeringen vill enligt propositionen skapa bättre förutsägbarhet för enskilda och kommuner och samtidigt förhindra att fler ingripande förändringar får genomslag för enskilda assistansberättigade utan att det har föregåtts av politiska beslut. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen om tvåårsomprövning av rätten till assistansersättning ska tas bort.

Ett flertal remissinstanser anser att bestämmelsen om tvåårsomprövning bör tas bort permanent. Enligt regeringens mening är emellertid en sådan bestämmelse principiellt sett motiverad i syfte att göra det möjligt för Försäkringskassan att se till att rätt person får rätt ersättning, och regeringens avsikt är därför att lagändringen ska vara tillfällig. Regeringen bedömer att bestämmelsen om tvåårsomprövning bör återinföras så snart det finns förutsättningar för det. Enligt regeringens uppfattning bör detta bli aktuellt tidigast när en reformerad assistanslagstiftning träder i kraft. LSS-utredningens betänkande är avsett att ligga till grund för den reformerade lagstiftningen.

Enligt 51 kap. 12 § SFB ska rätten till assistansersättning omprövas vid väsentligt ändrade förhållanden. Denna omprövningsskyldighet bör finnas kvar. Några klagörande uttalanden om vad som avses med väsentligt ändrade förhållanden finns inte i förarbetena. Ordningen med tvåårsomprövning bygger emellertid på principen att den försäkrade ska vara trygg i sin rätt till assistansersättning under tvåårsperioden (jämför prop. 1992/93:159 s. 197). I Försäkringskassans tillämpning anses begreppet därför endast avse omständigheter som är hänförliga till den försäkrade. Prejudikat från HFD anses således inte aktualisera Försäkringskassans skyldighet att ompröva rätten till assistansersättning. Detsamma gäller ny lagstiftning.

Regeringen anför vidare att syftet med förslaget om att ta bort tvåårsomprövningarna är att undvika att förändringar i rättspraxis får ingripande effekter för enskilda som redan har beviljats assistansersättning. Detta syfte uppnås inte om begreppet väsentligt ändrade förhållanden nu skulle anses omfatta prejudikat. För att undanröja den oklarhet som annars skulle finnas i lagtexten i detta avseende bör det enligt regeringen anges i bestämmelsen att det ska vara fråga om väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade. Av detta följer att ändrad rättstillämpning inte utgör grund för omprövning.

En omprövning enligt bestämmelsen kan inte leda till att den försäkrade beviljas fler timmar med assistansersättning. Ett sådant beslut förutsätter en ansökan av den försäkrade eller en anmälan av kommunen (se 110 kap. 4 § och 6 § första stycket 3 SFB). Detta innebär enligt regeringens mening att det endast är ändrade förhållanden som negativt påverkar den försäkrades rätt till assistansersättning som bör ligga till grund för omprövningen. Denna förutsättning bör framgå av bestämmelsen. Ett avsevärt ökat hjälpbehov hos den försäkrade som framkommer genom en ansökan om fler timmar med assistansersättning bör således inte innebära att Försäkringskassan ska göra en omprövning av rätten till assistansersättning enligt den aktuella bestämmelsen.

Syftet med regeringens förslag är att undvika att förändringar i rättspraxis får ingripande effekter för enskilda som redan har beviljats assistansersättning. Detta bör naturligtvis även gälla för försäkrade vars rätt till assistansersättning har minskat av andra orsaker än förändringar i rättspraxis. Syftet med förslaget skulle inte uppnås om en omprövning på grund av ett minskat hjälpbehov skulle kunna leda till att assistansersättningen dras in på grund av ett förändrat rättsläge vad gäller ett helt annat hjälpbehov. Regeringen anser att omprövningen bör begränsas till de ändrade förhållanden som innebär att rätten till assistansersättning har minskat i omfattning. Av bestämmelsen bör således framgå att det är fråga om en partiell omprövning och inte en fullständig omprövning av rätten till assistansersättning.

Regeringen föreslår därför sammanfattningsvis att Försäkringskassan ska ompröva rätten till assistansersättning i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt regeringen har de förslag som lämnas i propositionen mycket stor betydelse för att tillförsäkra att personer som har beviljats personlig assistans får sina behov tillgodosedda, och de nya bestämmelserna bör därför träda i kraft vid tidigast möjliga tidpunkt. Regeringen föreslår att de nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 april 2018.

Enligt regeringens mening talar grundläggande principer om rättssäkerhet och likabehandling för att den nya regleringen i LSS inte bör gälla för tid före ikraftträdandet. Regeringen föreslår att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för personlig assistans som avser tid före ikraftträdandet.

Även vad gäller omprövningsbestämmelsen i 51 kap. 12 § SFB talar principerna om likabehandling och rättssäkerhet med styrka för att giltigheten av omprövningar som har genomförts före ikraftträdandet inte ska påverkas av den nya regleringen. Enligt regeringens förslag ska den äldre omprövningsbestämmelsen i SFB fortfarande gälla om Försäkringskassan har meddelat omprövningsbeslutet före ikraftträdandet.

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:3972 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om tillsyn över och uppföljning av lagstiftningen om personlig assistans. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om särskilda åtgärder för att stävja felaktiga utbetalningar och fusk till följd av de nu föreslagna lagändringarna. Motionärerna anför att fusk, bedrägerier och missbruk av förmåner undergräver systemet. Det drabbar främst de som har störst behov av stödet. Därför krävs utökad och mer systematisk tillsyn samt uppföljning av tillämpning och effekter av den samlade assistanslagstiftningen. Vidare anför motionärerna att tillämpningen av de föreslagna reglerna bör följas noggrant. Det är viktigt att noggrant följa de

statsfinansiella effekterna eftersom kostnaderna tidigare ökat kraftigare än vad regeringen förväntat sig. Det behövs en tidig kontrollstation för att kunna överblicka effekterna av lagstiftningen.

I kommittémotion 2017/18:3970 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att assistans ska kunna beviljas för behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp. Domarna från HFD samt Försäkringskassans tolkning av dessa har fått oerhörda konsekvenser för många med stort vårdbehov. En av konsekvenserna man kan se av domarna är bl.a. att Försäkringskassan framöver inte behöver ge assistansbidrag till barn med behov av avancerad vård i hemmet, t.ex. de med andningssvårigheter och de som behöver hjälp med sondmatning. Det är enligt motionärerna inte rimligt att andning och näringsintag inte ses som ett grundläggande behov. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att ge ett tilläggsdirektiv till den pågående LSS-utredningen om att se över hur tvåårsomprövningarna av rätten till assistansersättning kan förändras. Om man har vissa typer av medfödda funktionsnedsättningar är det enligt motionärerna onödigt byråkratiskt och dessutom förnedrande för individen att minst vartannat år gå igenom och redovisa alla sina behov återigen. Motionärerna är därför emot att alla personer med funktionsnedsättning måste genomgå denna ofta mentalt påfrestande process och vill att regeringen ser över möjligheten att införa ett nytt system där vissa undantag kan göras.

I kommittémotion 2017/18:3968 av Per Lodenius och Anders W Jonsson (båda C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att ge den pågående LSS-utredningen tilläggsdirektiv om att se över hur tvåårsomprövningarna av assistansersättning kan förändras. Omprövningarna grundar sig på det faktum att behov kan ändras över tid. För en del personer är det dock högst osannolikt att hälsotillståndet skulle förändras. Eftersom tvåårsomprövningarna ofta är en mentalt påfrestande process för de berörda anser motionärerna att systemet bör förenklas. Motionärerna föreslår därför att det ska ses över huruvida det är möjligt att göra en schablonbedömning för de fall då hälsotillståndet inte har förändrats till det bättre. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att assistans ska kunna beviljas för behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den assistansberättigade personen. En dom från HFD innebär att Försäkringskassan inte behöver ge assistansbidrag för annat än det vardagliga behovet av hjälp med hygien, måltider, klädsel och kommunikation hos personer med psykiska funktionshinder. Det handlar bl.a. om barn med behov av avancerad vård i hemmet, på grund av exempelvis andningssvårigheter och svår epilepsi. Dessa är inte längre garanterade assistenter betalda av Försäkringskassan utan hänvisas till sjukvården. Konsekvensen kan bli långa inläggningstider på sjukhus och stora orättvisor beroende på var i landet man bor. Motionärerna anser att rätt till assistans för att klara ett grundläggande behov måste garanteras den berörda gruppen.

I kommittémotion 2017/18:3969 av Maj Karlsson m.fl. (V) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma med förslag till lagändringar som innebär att grundintentionen med LSS följs. Sedan den

första inskränkande domen 2009 har bedömningen av vem som har rätt till assistansersättning blivit alltför snäv. Det övergripande målet i LSS är att de personer som omfattas av lagen ska få möjlighet att leva som andra. För att den personliga assistansen ska leva upp till grundintentionen med lagstiftningen behöver rättstillämpningen enligt motionärerna återställas till hur det såg ut före 2009 – dvs. innan den rättspraxis som därefter inskränkt rätten till personlig assistans kom.

I kommittémotion 2017/18:3971 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om tilläggsdirektiv till LSS-utredningen om en ny modell som ska ersätta tvåårsomprövningarna. Det tillfälliga stoppet ger en viss resnit, men motionärerna menar att de schablonmässiga tvåårsomprövningarna bör avskaffas helt och ersättas med en modell som utgår från den enskilde. Motionärerna anför vidare att det är rimligt med en regelbunden uppföljning av behovet av assistans. Hur omfattande denna uppföljning ska vara och hur ofta den ska göras bör avgöras individuellt och vara en del av beslutet om assistansersättning. Utgångspunkten bör vara att det ska vara mer sällan än vartannat år, och mindre omfattande än en nyansökan. Motionärerna anser att LSS-utredningen bör få i uppdrag att utreda formerna för en sådan modell. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag för att assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den assistansberättigade. Motionärerna anför att de lagändringar som föreslås i propositionen om väntetid och beredskap syftar till att ”neutralisera” effekten av den prejudicerande domen från juni 2017, eller åtminstone Försäkringskassans tolkning av denna. Som regeringen konstaterar i propositionen är denna dom dock bara en av flera. Dessa domars konsekvenser kan vi överblicka; över 1 200 personer har förlorat sin assistans och många fler har fått avslag vid en nyansökan. Om LSS och assistansreformen ska kunna återupprättas till den frihetsreform det en gång var, behöver lagen göras om även för att eliminera dessa effekter.

I kommittémotion 2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om tilläggsdirektiv till LSS-utredningen om en ny modell som ska ersätta tvåårsomprövningarna. Kravet på att Försäkringskassan ska ompröva beslut vartannat år behöver enligt motionärerna även långsiktigt ersättas med en ordning som innebär en trygghet för den som beviljats stöd inom LSS. Den som fått en insats beviljad måste ha förutsättningar att känna sig trygg med att han eller hon kommer få tillräckliga insatser som möter hans eller hennes behov, oavsett vem som beviljat insatsen och oavsett vilken insats som beviljats. Beviljade insatser ska inte kunna dras in vid omprövning såvida förutsättningarna för de gynnande besluten inte var byggda på felaktiga uppgifter eller att förutsättningarna hos den enskilde har ändrats så mycket att behovet inte längre kvarstår vid tidpunkten för omprövningen. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag för att assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter

ingående kunskaper om den assistansberättigade. Att personer med mycket omfattande stödbehov inte längre får det stöd enligt LSS som var avsikten när lagen infördes 1994 måste enligt motionärerna åtgärdas omgående. För motionärerna är det uppenbart att det krävs en ändring i lagstiftningen för att stoppa den kraftiga inskränkning som successivt pågått under de senaste två åren. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag som innebär att samtliga medborgare omfattas av samma rättsläge och ges lika rättigheter till stöd för likvärdiga behov inom LSS. Motionärerna anför att de som har personlig assistans enligt LSS från kommunen inte påverkas av stoppet för tvåårsomprövningar. Dessa beslut omprövas så ofta som varje år. Den rättspraxis som råder utifrån domarna från 2009, 2012 och 2015 verkar därmed även i fortsättningen fullt ut för dessa personer.

Kompletterande information

Domar från Högsta förvaltningsdomstolen m.m.

I en dom från 2009 (RÅ 2009 ref. 57) uttalade Regeringsrätten att när det gäller tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans har det betonats i lagens förarbeten att det är fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär och att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag. Det torde således inte vara alla praktiska hjälpbehov med t.ex. påklädning eller måltider som har avsetts. Propositionsuttalandena tyder enligt Regeringsrättens mening närmast på att vad lagstiftaren främst åsyftat är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Det är inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av detta kvalificerade slag. Detta bör beaktas vid tolkningen av vad som ska anses omfattat av hjälp med de grundläggande behoven enligt 9 a § LSS.

I en dom från 2012 (HFD 2012 ref. 41) uttalade HFD att insatser som åvilar sjukvårdshuvudmännen ligger utanför socialtjänstlagens (2001:453), förkortad SoL, och därmed LSS tillämpningsområde, låt vara att kommunens yttersta ansvar gör att kommunen undantagsvis kan behöva gripa in i avvaktan på ansvarig huvudmans åtgärder (se t.ex. HFD 2011 not. 92). Detta medför enligt HFD:s mening att behov av sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)¹ principiellt inte kan beaktas vid bedömningen av om rätt föreligger till personlig assistans enligt LSS (jfr även 51 kap. 5 § SFB). Sådana behov kan sålunda inte räknas till de grundläggande behoven. En annan sak är att sjukvårdande insatser i form av s.k. egenvård kan berättiga till personlig assistans för andra personliga behov i de fall där det konstateras att

¹ Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) trädde i kraft den 1 april 2017 (prop. 2016/17:43, bet. 2016/17:SoU5, rskr. 2016/17:141).

den enskilde redan har rätt till personlig assistans för att tillgodose sina grundläggande behov (jfr SOU 2012:6 s. 124 och 299).

Vidare uttalade HFD i en dom från 2015 (HFD 2015 ref. 46) att ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” måste förstås på det sättet att det uteslutande tar sikte på personer med psykiska funktionshinder.

Utredning om översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen

I maj 2016 beslutades kommittédirektivet Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (dir. 2016:40, 2017:92 och 2017:120). Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2018. Utredningen har tagit namnet Utredningen om översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (S 2016:03, LSS-utredningen).

En särskild utredare ska se över assistansersättningen i SFB och delar av LSS. Syftet med uppdraget är att skapa en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling av insatsen personlig assistans och att få till stånd mer ändamålsenliga insatser i LSS samt att lagstiftningen ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Detta ska göras genom en grundläggande översyn av incitament och förutsättningar för val av personlig assistent, nödvändiga ändringar i regelverket samt förstärkt kvalitet och träffsäkerhet i övriga insatser i LSS.

Förstärkt kvalitet, träffsäkerhet, helhetssyn och mångfald i de stödsatser som LSS omfattar ska finansieras med besparingar inom assistansersättningen. Målet är att de kvinnor och män och flickor och pojkar som ingår i lagens personkrets ska få del av funktionella insatser utifrån sitt behov samtidigt som kostnadsutvecklingen för hela det offentliga åtagandet på området ska vara långsiktigt hållbar. Med hänsyn till kraftiga kostnadsökningar inom assistansersättningen behöver även ytterligare besparingar göras.

Genomgående perspektiv i LSS-utredningen ska vara följande:

- analys av kostnadsutvecklingen inom både assistansersättningen och LSS inklusive orsakerna till denna utveckling
- en genomgående analys av lagstiftningens träffsäkerhet vad gäller flickors och pojkars och kvinnors och mäns behov av och tillgång till insatser inom lagstiftningen
- analys av hur insatser bör vara utformade för att bidra till och inte motverka delaktighet, självständighet och utveckling
- analys av hur teknik och hjälpmedel på ett utökat sätt ska kunna bidra till lagstiftningens mål samt till att stärka kvaliteten i insatser
- analys av hur lagstiftningen i ökad utsträckning kan bidra till att underlätta möjligheterna till studier, arbete eller annan sysselsättning
- analys av hur barn- och ungdomsperspektivet kan stärkas i lagstiftningen
- analys av orsaken till skillnader mellan flickor och pojkar och kvinnor och män när det gäller kvalitet i, tillgång till och omfattning av insatser.

I uppdraget ingår även att analysera hur gränsdragningen mot hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), mot tillsyn på grund av medicinska behov och mot andra kommunala insatser kan tydliggöras ytterligare för att renodla de uppgifter som ska ingå i insatsen personlig assistans.

Uppdrag till Inspektionen för vård och omsorg om att utveckla arbetet med tillståndsprövning och tillsyn av assistansanordnare

Av regleringsbrevet för budgetåret 2018 för Inspektionen för vård och omsorg (IVO) framgår att myndigheten har tagit fram en handlingsplan för hur myndigheten avser att utveckla arbetet med tillståndsprövning och tillsyn av assistansanordnare enligt SFB och LSS. IVO ska redovisa de åtgärder som vidtogs under 2017 och resultaten av dessa. En samlad redovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 28 februari 2018.

Försäkringskassans rapport om assistansersättning

Av Försäkringskassans rapport Assistansersättning – Inflöde, utflöde och konsekvenser av förändrad rättspraxis (Socialförsäkringsrapport 2017:14) framgår att Försäkringskassan bedömer att 38 personer (av 188 indrag 2016) påverkats av de aktuella domarna. Myndigheten vet dock inte om detta är en bild som också återspeglas i 2017 års indrag, eftersom det har betydelse, inte bara hur många, utan även vilka tvåårsomprövningar som görs. Myndigheten kan med andra ord inte säga om resultaten från 2016 är representativa för efterföljande år. Tillgänglig kunskap pekar dock på att det under 2017 sannolikt är fler indrag som påverkats av domarna.

Vidare framgår att andelen som beviljas tid för det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskap har minskat bland dem som nybeviljas assistansersättning, från 25 procent före domen till mellan 5 och 8 procent de efterföljande kvartalen. Myndigheten kan alltså se att förändringarna i tillämpningen har fått ett tydligt genomslag. Förändringen är dock större än vad som kan förväntas enbart utifrån dessa domar, utifrån den kunskap myndigheten har om vilka behov som inte längre omfattas av assistansersättning, vilket tyder på att även andra faktorer har bidragit. Myndigheten ser även att tidigare domar från HFD haft betydelse för de indrag som görs. Det gäller framför allt domen från 2009 (RÅ 2009 ref. 57) som förtydligar att endast hjälpbehov av personligt och integritetsnära slag ska bedömas som ett grundläggande behov. Konsekvenser av den domen har analyserats närmare i tidigare rapporter.

Myndigheten anför också att HFD-domen från 2015 förtydligar att annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade bara ska gälla den som har en psykisk funktionsnedsättning. Som en följd av domen ingår inte längre aktiv tillsyn av övervakande karaktär på grund av medicinsk problematik i annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper. De vanligaste situationerna handlar om tillsyn och hjälp vid epilepsianfall, med sondmatning och med andningsapparatur. Enligt HFD-domen från 2012 kan inte behov av

egenvård bedömas som ett grundläggande behov. Domen har påverkat bedömningarna av de grundläggande behoven personlig hygien och måltider. Även här handlar det om vad myndigheten i rapporten kallar för ”medicinska behov”, bl.a. i samband med stomi, kateter eller sondmatning.

Rapporten är under beredning inom Regeringskansliet.

Socialstyrelsens rapport om konsekvenser av domar om det femte grundläggande behovet

Av Socialstyrelsens rapport *Konsekvenser av domar om det femte grundläggande behovet – En analys av hur kommuner och brukare påverkas* (artikelnummer 2017-12-19) framgår att domarna från HFD har fått direkta konsekvenser för både kommuner och brukare med personlig assistans. Möjligheten att få personlig assistans för det femte grundläggande behovet har begränsats för den som inte har en psykisk funktionsnedsättning, för den som behöver hjälp med egenvård och för den som behöver hjälp av någon med ingående kunskap om honom eller henne där koppling saknas till övriga grundläggande behov. Vilken omfattning konsekvenserna kommer att få på sikt är för tidigt att säga, eftersom dessa ännu inte syns fullt ut.

Detta har enligt Socialstyrelsen inneburit att en grupp personer som tidigare har haft personlig assistans har fått den indragen. Andra har fått avslag på ansökan eller har avstått från att ansöka om personlig assistans på grund av det ändrade rättsläge som domarna har fört med sig.

Vidare anför Socialstyrelsen att domarna om det femte grundläggande behovet har fått konsekvenser för barn med funktionsnedsättning, särskilt vad gäller barn med stora behov av hjälp med egenvård. I den grupp som har påverkats av domarna är barnen överrepresenterade. Det är svårt för kommunerna att hitta insatser för barn som kan tillgodose de behov som tidigare tillgodosågs genom personlig assistans. Närmare hälften av de barn som inte får personlig assistans på grund av domarna får i stället avlösarservice, vars syfte är avlastning av närstående, och insatsen ger barnet sämre möjlighet till självständighet och delaktighet än vid personlig assistans. Domarna har också till viss del inneburit ökad vistelse utanför föräldrahemmet för barn med funktionsnedsättning.

Rapporten är under beredning inom Regeringskansliet.

Socialstyrelsens rapport om kommunernas stöd vid genomförande av egenvård

Av Socialstyrelsens rapport *Kommunernas stöd vid genomförande av egenvård – En kartläggning* (artikelnummer 2017-11-13) framgår att de flesta kommuner erbjuder någon form av stöd till personer med funktionsnedsättning som behöver hjälp med genomförandet av egenvårdsinsatser. Stöd vid genomförande av egenvård erbjuds framför allt inom hemtjänst enligt SoL och inom personlig assistans enligt LSS. Färre kommuner erbjuder egenvård i

särskilda boendeformer, vilket kan förklaras av att personer som bor i dessa boenden många gånger har ett omfattande omvårdnadsbehov.

Socialstyrelsen kan konstatera vissa skillnader mellan kommuner, vilka kan påverka den enskildes tillgång till stöd vid genomförande av egenvård.

- Alla kommuner erbjuder inte stöd vid genomförande av egenvård när det handlar om mer komplicerade åtgärder, t.ex. stomivård och sondmatning.
- Alla kommuner erbjuder inte stöd via LSS till genomförande av egenvård som rör barn och unga.
- Socialstyrelsens föreskrifter inom området följs inte alltid fullt ut, och samverkan mellan landsting och kommuner kan förbättras.

Vidare anför Socialstyrelsen att tolkningen av HFD:s domar har medfört begränsade möjligheter att ge stöd vid genomförandet av egenvård via personlig assistans, framför allt statlig assistansersättning enligt SFB – något som har ökat behoven av stöd från kommunerna. Även om kommunerna många gånger ändå erbjuder stöd vid egenvård via exempelvis personlig assistans enligt LSS tycks de inte alltid kunna tillgodose behovet hos assistansanvändarna. Flera kommuner menar att de mer komplicerade åtgärderna är svåra att hjälpa till med. Kommunerna ger även uttryck för att det är otydligt vem som ska ansvara för hjälp med egenvård till dessa personer.

Rapporten är under beredning inom Regeringskansliet.

Socialdepartementets promemoria om personlig assistans

Av Socialdepartementets promemoria Personlig assistans – Analys av en kvasimarknad och dess brottslighet (S2018/00301/FST) framgår att fram till 2011 var assistansmarknaden helt oreglerad, vilket förde med sig många oseriösa aktörer och fusk med skattemedel. Sedan 2013 har antalet privata aktörer inom assistansmarknaden minskat, och marknaden domineras i dag av fyra stora aktörer. En uppräknig av schablonen har under senare år lett till minskade vinster för områdets aktörer. Utredningen visar att det som främst förklarar vinstnivån är anordnarnas personalkostnader. Oseriösa företag med löner och sociala förmåner som är lägre än gällande kollektivavtal har med den schablonersättning som betalas ut fått en konkurrensfördel mot andra. Utredningen föreslår bl.a. att detta skulle kunna rättas till genom att differentiera schablonersättningen. Assistansmarknaden är i dag den i särklass mest privatiserade välfärdstjänsten i Sverige.

Promemorian är under beredning inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Utskottet anser således att riksdagen av de skäl som anges i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

När det gäller motionsyrkanden om tvåårsomprövningar konstaterar utskottet inledningsvis att bestämmelsen om tvåårsomprövningar av rätten till

assistansersättning enligt regeringens mening principiellt sett är motiverad i syfte att göra det möjligt för Försäkringskassan att se till att rätt person får rätt ersättning och att regeringens avsikt därför är att lagändringen ska vara tillfällig. Vidare konstaterar utskottet att regeringen bedömer att bestämmelsen om tvåårsomprövningar bör återinföras så snart det finns förutsättningar för det. Enligt regeringens uppfattning bör detta bli aktuellt tidigast när en reformerad assistanslagstiftning träder i kraft. Regeringen anför vidare i propositionen att LSS-utredningens betänkande är avsett att ligga till grund för den reformerade lagstiftningen. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning och finner inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen. Motionerna 2017/18:3968 (C) yrkande 1, 2017/18:3970 (SD) yrkande 2, 2017/18:3971 (L) yrkande 1 och 2017/18:3973 (KD) yrkande 1 bör därför avslås.

Utskottet välkomnar att regeringen har gett LSS-utredningen i uppdrag att se över assistansersättningen i SFB och delar av LSS. Syftet med uppdraget är att skapa en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling av insatsen personlig assistans och att få till stånd mer ändamålsenliga insatser i LSS samt att lagstiftningen ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Mot denna bakgrund anser utskottet inte att riksdagen bör ta några initiativ när det gäller motionsyrkandet om likvärdiga behov inom LSS. Motion 2017/18:3973 (KD) yrkande 3 bör därför avslås. Riksdagen bör därmed inte heller ta något initiativ i frågan om grundintentionen med LSS, och därför bör även motion 2017/18:3969 (V) avslås.

Några motionsyrkanden tar upp frågan om egenvård. Inledningsvis konstaterar utskottet att det ingår i uppdraget för LSS-utredningen att analysera hur gränsdragningen mot hälso- och sjukvårdslagen, mot tillsyn på grund av medicinska behov och mot andra kommunala insatser kan tydliggöras ytterligare för att renodla de uppgifter som ska ingå i insatsen personlig assistans. Utskottet konstaterar också att Försäkringskassans rapport Assistansersättning – Inflöde, utflöde och konsekvenser av förändrad rättspraxis, Socialstyrelsens rapport Konsekvenser av domar om det femte grundläggande behovet – En analys av hur kommuner och brukare påverkas och Socialstyrelsens rapport Kommunernas stöd vid genomförande av egenvård – En kartläggning är under beredning inom Regeringskansliet. Riksdagen bör enligt utskottet inte föregripa resultatet av detta arbete, och därför bör även motionerna 2017/18:3968 (C) yrkande 2, 2017/18:3970 (SD) yrkande 1, 2017/18:3971 (L) yrkande 2 och 2017/18:3973 (KD) yrkande 2 avslås.

Som redovisats ovan har IVO tagit fram en handlingsplan för hur myndigheten avser att utveckla arbetet med tillståndsprövning och tillsyn av assistansanordnare enligt SFB och LSS och har i uppdrag att redovisa de åtgärder som vidtogs under 2017 och resultaten av dessa. Vidare konstaterar utskottet att Socialdepartementets promemoria Personlig assistans – Analys av en kvasimarknad och dess brottslighet bereds inom Regeringskansliet. Mot

denna bakgrund finns det enligt utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen. Motion 2017/18:3972 (M) yrkandena 1 och 2 bör därför avslås.

Reservationer

1. Tvåårsomprövningar, punkt 2 (SD, C, V, L, KD)

av Emma Henriksson (KD), Anders W Jonsson (C), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L), Christina Östberg (SD) och Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3968 av Per Lodenius och Anders W Jonsson (båda C) yrkande 1,

2017/18:3970 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 2,

2017/18:3971 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 1 och

2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 1.

Ställningstagande

Kravet på att Försäkringskassan ska ompröva beslut vartannat år behöver enligt vår mening långsiktigt ersättas med en ordning som innebär en trygghet för den som beviljats stöd enligt LSS. Omprövningarna grundar sig på det faktum att behov kan förändras över tid. För en del personer är det dock högst osannolikt att hälsotillståndet skulle förändras. Eftersom tvåårsomprövningarna ofta är en mentalt påfrestande process för de berörda anser vi att systemet bör förenklas. Vi anser därför att regeringen bör ge ett tilläggsdirektiv till LSS-utredningen om att se över hur tvåårsomprövningarna av rätten till assistansersättning kan förändras.

2. Likvärdiga behov inom LSS, punkt 3 (KD)

av Emma Henriksson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

De som har personlig assistans enligt LSS från kommunen påverkas inte av stoppet för tvåårsomprövningarna. Dessa beslut omprövas så ofta som varje år. Den rättspraxis som råder utifrån domarna från 2009, 2012 och 2015 verkar därmed även i fortsättningen fullt ut för dessa personer. Jag anser därför att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag som innebär att samtliga medborgare omfattas av samma rättsläge och ges lika rättigheter till stöd för likvärdiga behov inom LSS.

3. Grundintentionen med LSS, punkt 4 (V)

av Maj Karlsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3969 av Maj Karlsson m.fl. (V).

Ställningstagande

Sedan den första inskränkande domen 2009 har bedömningen av vem som har rätt till assistansersättning blivit alltför snäv. Det övergripande målet i LSS är att de personer som omfattas av lagen ska få möjlighet att leva som andra. För att den personliga assistansen ska leva upp till grundintentionen med lagstiftningen behöver rättstillämpningen enligt min mening återställas till hur det såg ut före 2009 – dvs. innan den rättspraxis som därefter inskränkt rätten till personlig assistans kom. Jag anser därför att regeringen snarast bör återkomma med förslag till lagändringar som innebär att grundintentionen med LSS följs.

4. Egenvård, punkt 5 (SD, C, L, KD)

av Emma Henriksson (KD), Anders W Jonsson (C), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2017/18:3968 av Per Lodenius och Anders W Jonsson (båda C) yrkande 2,
2017/18:3970 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1,
2017/18:3971 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 2 och
2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt HFD:s praxis behöver Försäkringskassan inte ge assistansersättning för annat än det vardagliga behovet av hjälp med hygien, måltider, klädsel och kommunikation hos personer med psykiska funktionshinder. Det handlar bl.a. om barn med behov av avancerad vård i hemmet på grund av exempelvis andningssvårigheter och svår epilepsi. Dessa är inte längre garanterade ersättning av Försäkringskassan för kostnader för personlig assistans utan hänvisas till sjukvården. Konsekvensen kan bli långa inläggningstider på sjukhus och stora orättvisor beroende på var i landet man bor. Vi anser därför att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag för att personlig assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den assistansberättigade personen.

5. Tillsyn m.m., punkt 6 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Katarina Brännström (M), Amir Adan (M) och Ann-Britt Åsebol (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3972 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Fusk, bedrägerier och missbruk av förmåner undergräver systemet med personlig assistans. Det drabbar främst de som har störst behov av stödet. Därför anser vi att det krävs en utökad och mer systematisk tillsyn. Likaså behövs en uppföljning av tillämpning och effekter av den samlade assistanslagstiftningen. Tillämpningen av de föreslagna reglerna bör följas noggrant. Det är enligt vår mening viktigt att följa de statsfinansiella effekterna eftersom kostnaderna tidigare ökat kraftigare än vad regeringen förväntat sig. Det behövs en tidig kontrollstation för att kunna överblicka effekterna av lagstiftningen. Vi anser därför att regeringen bör se över tillsynen över och

uppföljningen av lagstiftningen om personlig assistans. Vidare bör regeringen vidta särskilda åtgärder för att stävja felaktiga utbetalningar och fusk till följd av de nu föreslagna lagändringarna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:78 Vissa förslag om personlig assistans:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Följdmotionerna

2017/18:3968 av Per Lodenius och Anders W Jonsson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge den pågående LSS-utredningen tilläggsdirektiv om att se över hur tvåårsomprövningarna av assistansersättning kan förändras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att assistans ska kunna beviljas för behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den assistansberättigade personen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3969 av Maj Karlsson m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag till lagändringar som innebär att grundintentionen med lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade följs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3970 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att assistans ska kunna beviljas för behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ett tilläggsdirektiv till den pågående LSS-utredningen om att se över hur tvåårsomprövningarna av rätten till assistansersättning kan förändras och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3971 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tilläggsdirektiv till LSS-utredningen om en ny modell som ska ersätta tvåårsomprövningarna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag för att assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den assistansberättigade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3972 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillsyn över och uppföljning av lagstiftningen om personlig assistans och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskilda åtgärder för att stävja felaktiga utbetalningar och fusk till följd av de nu föreslagna lagändringarna och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3973 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tilläggsdirektiv till LSS-utredningen om en ny modell som ska ersätta tvåårsomprövningarna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag för att assistans ska kunna beviljas utifrån behov av hjälp med egenvård eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den assistansberättigade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag som innebär att samtliga medborgare omfattas av samma rättsläge och ges lika rättigheter till stöd för likvärdiga behov inom lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken dels att 51 kap. 1, 11 och 12 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 51 kap. 11 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

51 kap.**1 §¹**

I detta kapitel finns bestämmelser om

- rätten till assistansersättning i 2–6 §§,
- förmånstiden i 7 och 8 §§,
- beräkning av assistansersättning i 9–11 §§,
- omprövning vid ändrade förhållanden i 12 och 13 §§,
- utbetalning av assistansersättning i 14–19 §§,
- återbetalning av assistansersättning i 20 §,
- samverkan med kommunen i 21–23 §§, och
- uppgiftsskyldighet i 24 §.

11 §²

Assistansersättning lämnas med ett särskilt angivet belopp per timme. Det eller de belopp som assistansersättning lämnas med ska för varje år bestämmas som schablonbelopp som beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om schablonbelopp för assistansersättningen.*

Assistansersättning lämnas med ett särskilt angivet belopp per timme. Det eller de belopp som assistansersättning lämnas med ska för varje år bestämmas som schablonbelopp som beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans.

Om det finns särskilda skäl kan ersättning till en försäkrad efter ansökan lämnas med ett högre belopp än det schablonbelopp med vilket

¹ Senaste lydelse 2012:935.

² Senaste lydelse 2016:1288.

assistansersättning ska lämnas till den försäkrade enligt vad som följer av första stycket. Ersättningen får dock inte överstiga schablonbeloppet med mer än 12 procent.

Assistansersättning som betalas ut enligt 16 § andra stycket lämnas med skäligt belopp.

11 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen

1. meddela ytterligare föreskrifter om schablonbelopp för assistansersättningen enligt 11 § första stycket, och

2. meddela föreskrifter om i vilken omfattning tid som avses i 9 a § andra stycket 1 och 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade berättigar till assistansersättning.

12 §

Rätten till assistansersättning ska omprövas *sedan två år förflutit från senaste prövningen och vid väsentligt ändrade förhållanden.*

Lämnas assistansersättning till en försäkrad som har fyllt 65 år får omprövning ske endast vid väsentligt ändrade förhållanden.

Rätten till assistansersättning ska omprövas *i den utsträckning som denna rätt har minskat i omfattning på grund av väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den försäkrade.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2018.
 2. Den äldre bestämmelsen i 51 kap. 12 § gäller fortfarande för omprövningsbeslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §¹

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. *Personlig assistans för andra personliga behov avser även*

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid),

2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap), och

3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m., eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), har utretts.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2018.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för personlig assistans som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2017:39.